FORSKNINGSPROGRAM CIVILT FÖRSVAR

Samhällets förmåga att omhänderta ett stort antal döda i krig - en ny processbeskrivning

Elina Elveborg Lindskog och Peter Bennesved

Sverige har en etablerad struktur för att hantera fredstida kriser men med det försämrade omvärldsläget har behovet av förberedelser för krig hamnat alltmer i fokus. I krig ökar antalet människor som skadas och dör. Detta memo syftar till att beskriva de utmaningar som omhändertagande av ett stort antal döda utgör för samhället under krig, baserat på erfarenheter från Ukraina.

Samhällets förmåga att omhänderta de som avlider är en samhällsviktig funktion.[1] Folkrättsligt är begravningstjänst en befolkningsskyddsfråga, men begravningsverksamheten kopplar även starkt till försvarsvilja.[2] Hur de som avlider behandlas är viktigt för dem som sörjer och begravningar har ett symboliskt värde för att skapa mening kring döden.[3] Kris och krig med många skadade människor innebär en ökad belastning för de aktörer som är involverade i vårdkedjan. Belastningen ökar även för de aktörer som arbetar i kedjan av aktiviteter kopplade till omhändertagande av de som dör, exempelvis avseende transporter, bisättning, förvaring i bårhus, eventuell obduktion, balsamering och kremering, liksom arrangerande av begravningsceremoni och slutligen gravsättning.

Sverige har en del kunskaper om hur omhändertagandet av ett stort antal döda bör hanteras i kriser, genom erfarenheter från Estonia, Tsunamikatastrofen och Covid-19-pandemin, men saknar krigserfarenhet i modern tid. Samtidigt är det en fråga som har omhändertagits tidigare. I eftersvallet av andra världskriget utreddes begravningstjänst i krig i Sverige.[4] Samhället har dock förändrats mycket sedan kalla krigets slut och hanteringen av döda behöver belysas utifrån samtidens situation. Svenskt totalförsvar behöver särskilt beakta flaskhalsar som kan uppstå i krig. Om omhändertagandet av döda ska fungera ändamålsenligt och värdigt är det viktigt att skapa en förståelse för vilka funktioner som faktiskt ingår i omhändertagandet. Detta kan bidra till att identifiera vilka utmaningar som kan uppstå för att i nästa steg kunna utveckla den processbeskrivning som behövs. I detta memo kommer vi särskilt att lyfta den identifieringsproblematik som har observerats i Ukraina och hur den påverkar kedjan av omhändertagande av döda i krig.[5]

Memot kommer inledningsvis att förklara hur omhändertagandekedjan tidigare har beskrivits i fredstid och i en svensk kontext. Detta avsnitt bygger på tidigare publicerade rapporter och utredningar, men även på samtal med svenska aktörer och deras reflektioner kring omhändertagande av döda.[6] Därefter redogörs för observerade utmaningar kopplade till omhändertagande

1 MSB, *Lista med viktiga samhällsfunktioner – Utgångspunkt för att stärka samhällets beredskap*.

2 Noakes, ”Valuing the Dead”; Ds 2023:34.

3 Hoy, *Do funerals matter?*

4 Baserat på andra länders erfarenheter från världskrigen beskrivs organiseringen av begravningsverksamheten under krig i olika utredningar. Civilförsvarsutredningen från 1958 framhåller exempelvis att ansvaret att omhänderta de döda bör ligga på de organ som i fredstid ansvarar för detta uppdrag. Samtidigt som utredningen förutsatte att antalet döda vid en attack i svensk miljö kan förväntas bli så pass omfattande att civilförsvarmyndigheterna behöver lämna ”biträde med befintliga resurser. Sådant biträde kan beräknas huvudsakligen bli erforderligt dels för tjänsten i bårhusen, dels för transporter av de döda och dels för upptagning av gravar och gravsättningar”. SOU 1958:13, 209; se även SOU 1965:59.

5 Forskningsprojektet ”Beredskap för kunskap” har finansierats av Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (MSB). Forskningsrapporten *The Care and Disposal of the Dead during War* [kommande], skriven av Elina Elveborg Lindskog och Anna Lövström Svedin, ingår i forskningsprojektet.

6 Fyra svenska aktörer omfattas: en präst med erfarenhet av att omhänderta döda under Tsunamikatastrofen 2004, en rättsmedicinsk expert, samt representanter från Försvarsmakten. Författaren Elina Elveborg Lindskog har även deltagit i en workshop med fokus på beredskapsfrågor vid ett pastorat och i olika nätverk som diskuterat beredskap inom begravningstjänst.

FOI Memo 9108
Projektnummer: A124302
Godkänd av: Anders Norén

Februari 2026

av döda under kriget i Ukraina med fokus på identifieringsproblematiken.[7] Den tredje delen anpassar sedan resultaten i form av en processbild från tidigare arbeten och sammanför dem med erfarenheterna från Ukraina för att påbörja utvecklingen av en processbeskrivning för hantering av döda i krig.[8]

Kedja av aktiviteter för omhändertagande av döda

I en studie framtagen av Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF), analyserades samhällets förmåga att omhänderta döda under Covid-19- pandemin.[9] Studienbeskrev de aktiviteter som relaterar till omhänder tagande av döda som en process (se Figur 1). Enkelt förklarat börjar processen med att en person dödförklaras. Sedan följer en kedja av aktiviteter som leder fram till att den avlidne slutligen gravsätts.

En viktig poäng med denna kedjemodell är att den illustrerar ett flöde av aktiviteter till vilka flera olika aktörer kan kopplas. Genom att identifiera aktiviteterna kan vi i förlängningen även identifiera aktörerna och studera potentiella framtida flaskhalsar och konflikter i ansvarsfördelning som kan tänkas utmana processen under en krigssituation.

I den svenska kontexten är regionerna sjukvårdshuvudmän och ansvarar för den första delen av kedjan: fastställande av dödsfall samt vid behov obduktion, balsamering och avlägsnande av explosiva implantat (t.ex. pacemaker), liksom förvaring på bårhus. Det är även på bårhus som kistläggning, inklusive svepning av den avlidna sker, genom begravningsbyråns försorg. Det är även begravningsbyrån som sedan förbereder och genomför transport av den avlidne till en bisättningslokal, på uppdrag av dödsboet.[10] Denna process är lagfäst genom begravningsförordningen (1990:1147) som innehåller föreskrifter som ansluter till begravningslagen (1990:1144). Begravningsverksamheten bedrivs av Svenska kyrkans församlingar i sitt geografiska område, förutom för Stockholm och Tranås där det är kommunen som ansvarar.[11] Det är begravningshuvudmannen som har ansvaret för den sista delen av kedjan av aktiviteter: att tillhandahålla och förvalta gravplatser, bisättningslokal, lokal för ceremoni[12] och kremering. Det är således begravningshuvudmannen i den kommunen som den avlidne är folkbokförd som ansvarar för begravningsverksamheten för den avlidne. Det är också begravningshuvudmännen som ansvarar för att driva krematorieverksamheten. Ett krematorium har ugnar för kremering och ett begränsat antal kylplatser för att kunna förvara kroppen i en kista inför kremeringen.[13]

Figur 1. Kedjan av aktiviteter kopplade till omhändertagande av döda.
Källa: Bild publiceras med tillåtelse från Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund

7 Baseras på Elveborg Lindskog och Lövström Svedin, *The Care and Disposal of the Dead during War* [kommande].

8 SKKF, *Omhändertagandet. En studie av samhällets förmåga att ta hand om väldigt många dödsfall under en kort period*.

9 Ibid.

10 Det är inte lagstadgat att använda en begravningsbyrå utan det sker på uppdrag av dödsboet. Dödsfall som sker på äldreboenden hanteras av boendets personal och det är kommunen eller den privata aktören som ansvarar för att personen kommer till ett bårhus. Dödsfall som sker i hemmet måste inte transporteras till bårhus såvida inte läkaren som har konstaterat dödsfallet bedömer att obduktion krävs för att fastställa dödsorsaken. I det förra fallet kan den avlidne då kistläggas direkt och förvaras i en bisättningslokal inför begravningsceremoni och eventuell kremering.

11 Kolhäger, Marjavaara och Sandberg, *Är vi redo för döden?*

12 Det finns inget krav på begravningsceremoni enligt svensk lag. Många anhöriga väljer att inte ha någon ceremoni alls. Gravsättning och kremering regleras enligt begravningslagen (1990:1144), men i övrigt finns inga bestämmelser om själva begravningsakten i lagen.

13 SKKF, *Omhändertagandet. En studie av samhällets förmåga att ta hand om väldigt många dödsfall under en kort period*.

I tidigare forskning, rapporter och utredningar från kriser finns det exempel på situationer där olika delar av omhändertagandekedjan har stressats, vilket har satt press på bårhus och begravningsverksamhet.[14] Under Covid-19-pandemin var överdödligheten för åren 2020 respektive 2022 ett problem.[15] En stor utmaning under Estoniakatastrofen var att bärga kropparna och under Tsunamikatastrofen fanns det utmaningar med att identifiera döda och transportera dem till Sverige.[16] Svårigheten att omhänderta och identifiera kroppar försvårade i sin tur sorgeprocessen i Sverige. En krigssituation är dock något annorlunda än dessa situationer, vilket gör att processkedjan behöver utvecklas. Berörda svenska aktörer och myndigheter saknar egna erfarenheter och ingående kunskaper om hur ett krigsrelaterat händelseförlopp skulle kunna påverka omhändertagandekedjan.

Samhällets funktioner kopplade till omhändertagande av döda belastas när många dör samtidigt och under en längre tidsperiod. Det finns inga officiella siffror för det totala antalet döda ukrainska soldater och civila, men det rör sig sannolikt om hundratusentals. Enligt statistik från Uppsala Conflict Data Program (UCDP) beräknas antalet dödsoffer, som ett resultat av kriget, till nära 245 000 sedan 2014, varav 92 000 bara under 2022.[17] När det gäller civila uppskattar FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (Office of the UN High Commissioner for Human Rights, OCHR) att anfallskriget mot Ukraina (från den 24 februari 2022) har resulterat i minst 49 431 civila offer fram till den 31 juli j 2025, varav 13 883 döda.[18] Men de faktiska totala siffrorna, inkluderande både soldater och civila, antas enligt OCHR vara mycket högre. Att omhänderta denna mängd döda är inte omöjligt för det ukrainska samhället, men processen kompliceras avsevärt av de förhållanden som kriget skapar. Krigets karaktär försvårar identifieringsarbetet och skapar flaskhalsar i systemet. Situationen förändras också kontinuerligt. Vissa problem ackumuleras över tid medan andra problem omhändertas genom anpassningar till rådande omständigheter.

Utmaningar med att hitta saknade och evakuera döda i Ukraina

I Ukraina utgår man ifrån att en person anses vara vid liv till dess att kroppen har hittats och identifierats, vilket innebär att många anhöriga i Ukraina väntar på besked om vad som har hänt deras familjemedlem. I en intervju med en ukrainsk myndighet som ansvarar för registreringen av saknade, framkom det att över 50 000, både civila och soldater, hade registrerats som saknade sedan 2022. Siffran med antalet saknade har kontinuerligt stigit och i januari 2025 rapporterade BBC News att siffran översteg 61 000 saknade personer, både civila och soldater.[19]

Enligt Artikel 24 i FN:s internationella konvention om skydd för alla människor mot påtvingat försvinnande har familjerna rätt att få reda på vad som har hänt deras förlorade nära och kära, var de befinner sig och under vilka omständigheter de försvann eller anmäldes saknade.[20] Men under pågående krig är detta i praktiken mycket svårt att genomföra. En del av de som har anmälts som saknade befinner sig på rysk-ockuperat område, vilket försvårar arbetat med att lokalisera saknade personer. Eftersom man inte vet om personerna är döda, påverkas de myndigheter som har ansvar för delar av omhändertagandekedjan, samtidigt som det fördröjer sorgeprocessen.

Att inhämta döda kroppar som har blivit kvar på slagfältet är också ett stort problem som bidrar till att öka saknadstatistiken, eftersom en person är registrerad som saknad till dess att personen har identifierats som död. De evakueringsteam som har i uppdrag att inhämta döda kroppar riskerar att utsättas för rysk beskjutning och drönarattacker. Marken runt en död kropp kan dessutom vara minerad. Det framgick vid intervjuer med ukrainska experter att rysk militär använder sig av försåtminering av olika objekt inklusive döda kroppar, vilket försvårar arbetet med att inhämta döda. Detta innebär att kroppar kan bli liggandes på öppen mark i dagar, veckor, månader och år innan de kan evakueras.

14 Ibid.

15 Zavalis, ”1,6 miljoner fler dödsfall i Europa under covid-19-pandemin”.

16 SOU 1999:48; Råholm, Arman och Rehnsfeldt, ”The immediate lived experience of the 2004 tsunami disaster by Swedish tourists”.

17 Bäckström, ”UCDP: Rekordmånga väpnade konflikter i världen”.

18 Statista Research Department, ”Number of civilian casualties during the war in Ukraine 2022–2025”.

19 Rainsford, ”The Search for Ukraine’s Missing – ’No One Could Have Foreseen This Nightmare’”.

20 Se FN:s hemsida för mer information om ”Article 24, International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance”, United Nations, International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance.

Utmaningar med att identifiera döda i Ukraina

När kroppar blir liggande en längre tid försvåras identifieringsarbetet. Kroppens skick avgör vilken metod som används för identifiering.[21] Svårt skadade kroppar, sargade kroppar och kroppar som har kommit långt i förruttnelseprocessen kräver DNA-teknik för identifiering. En utmaning i Ukraina är att soldater, framför allt i början av kriget, inte lämnade DNA-prov innan de skickades ut i strid. Detta innebär att anhöriga behöver spåras för DNA-matchning, vilket är en tidskrävande arbetsuppgift då människor kan ha flytt landet, befinna sig på ockuperat område eller har avlidit. Enligt ukrainskt regelverk får oidentifierade kroppar inte begravas förrän det har gått ett år. Många kroppar blir därför liggande i bårhus i väntan på identifiering samtidigt som nya kroppar hela tiden tillkommer, vilket innebär en stor belastning genom ackumulering på bårhusen över tid. Även laboratoriernas kapacitet för DNA-analys utgör en begränsning. Detta medför i sin tur behov av ökad personaltäthet för att kunna svara upp mot den stora arbetsbelastningen. Parallellt med detta pågår attacker mot den ukrainska elförsörjningen,[22] vilket kan innebära påverkan på exempelvis drift av kylanläggningar vid bårhusen.

En annan utmaning under kriget är avlidna personer som begravs i tillfälliga gravar eller massgravar. I ett nyhetsreportage beskrivs hur civila har hittats i massgravar i staden Izium i Kharkiv Oblast.[23] Om det finns misstanke om krigsbrott kan gravar behöva grävas upp, kroppar identifieras och en brottsutredning genomföras för att klarlägga hur personerna avled.

Krigets utveckling över tid medför förändrade förutsättningar

Situationen kan också förändras med tiden. En del problem leder till en ackumulerad belastning, medan andra problem löses då myndigheter och organisationer lär sig att hantera dem. En begravningsentreprenör i norra Ukraina berättade exempelvis i tidningen Memento, som ges ut av Sveriges Auktoriserade Begravningsbyråer, att det vid den inledande delen av kriget rådde brist på kistor och täckta bårar för att transportera döda kroppar.[24] Anledningen uppgavs vara att många tillverkare stoppade produktionen på grund av krigshandlingar i närområdet eller för att många arbetare flydde. Likväl framgick det i FOI:s intervjuer med begravningsentreprenörer, drygt två år efter krigsutbrottet, att det inte längre råder brist på kistor och täckta bårar. Efter krigets kaotiska inledning stabiliserades läget. Produktionen i Ukraina är igång igen och har delvis ställts om för att möta den efterfrågan som nu råder i landet kopplat till begravningsverksamheten.

En förbättrad processbeskrivning för hanteringen av döda i krig

Enligt de samtal som har förts med svenska aktörer finns en god förmåga att hantera situationer med många döda i fredstida kriser i Sverige. Några av de som vi har intervjuat framhåller dock att för att kunna hantera många döda under krigsförhållanden behöver civil-militär samverkan och samverkan mellan de civila aktörerna tydliggöras. I illustrationen nedan, och baserat på de intervjuer som genomfördes i Ukraina, har vi utvecklat och expanderat SKKF:s processbeskrivning, se Figur 1 ovan, för att återspegla krigssituationen i Ukraina, med särskilt fokus på identifieringsproblemet. De grå och blå rutorna i Figur 2 har lagts till för att illustrera aktiviteter under en krigssituation. Den rosa rutan visar på aktiviteter i en efterkrigstid. Den vita rutan illustrerar hur skadade personer under vård kan komma att avlida vid ett senare tillfälle på grund av sina skador och på så vis återgå till kedjan av omhändertagande av döda.

Processbeskrivningen tar sin början från det att en person rapporteras som saknad. Nästa steg i processen är att lokalisera och inhämta sårade och döda på plats, det kan vara vid frontlinjen eller civila som har fastnat under exempelvis husrasmassor. De inhämtade personerna transporteras till en uppsamlingsplats, se första fyra gråa rutorna i Figur 2. Därefter transporteras de skadade till sjukhus eller till bårhus om personen har konstaterats död. En del av de som såras och som transporteras till sjukhus avlider sedan av sina skador och transporteras därefter till ett bårhus, se den vita rutan i Figur 2. Vid bårhuset sker sedan identifieringsarbetet och aktiviteterna följer samma kedja som visades i Figur 1 och avslutas med att den döde antingen kremeras eller begravs i kista, se gröna rutor från ruta 7 i Figur 2.

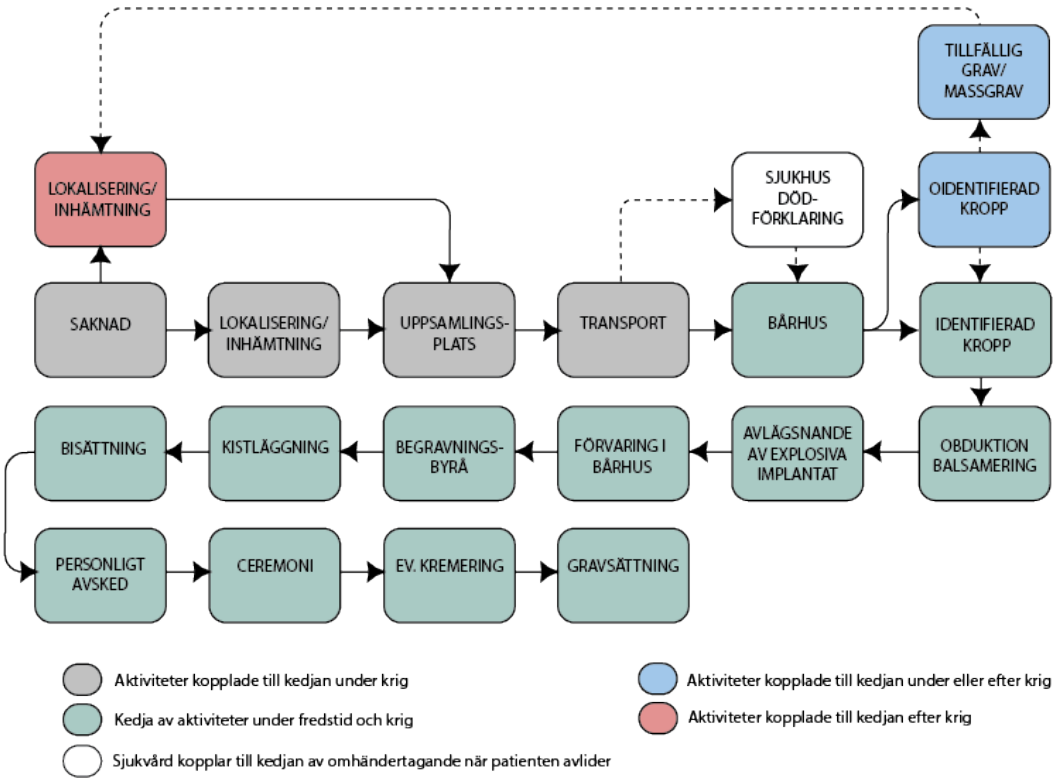
Processbeskrivningen under krig behöver också inbegripa aktiviteter som sker under pågående stridigheter, men även efter att stridigheterna har upphört, se blå rutor i Figur 2. Omständigheterna under krig kan innebära att döda begravs i tillfälliga gravar. Det kan

21 Ashbridge et al., ”Environmental Conditions and Bodily Decomposition”.

22 Odell et al., *Russian attacks on the Ukrainian power system*.

23 Lyubysh-Kirde, ”Ukraine searches for its dead at Russian occupation burial site”.

24 Terskih, ”Ukraina: ’Bårhusen är fulla med döda’”.

Figur 2. Övergripande beskrivning av kedjan av aktiviteter för omhändertagande av döda under krig.

Källa: Baserad på SKKF, 7. Vidareutvecklad av FOI. Observera att kedjan illustrerar aktiviteter och inte specifika platser. Flera aktiviteter kan ske vid en specifik plats exempelvis bårhus. Enligt intervju med en begravningsentreprenör i Ukraina sker exempelvis identifieringen av döda primärt vid bårhuset vid frontregionen. Obduktion, balsamering och avlägsnande av explosiva implantat sker primärt vid ett bårhus som ligger närmare platsen där den avlidne slutligen gravsätts.

vara massgravar eller enskilda gravar som senare kan komma att grävas upp för ny gravsättning. Kroppar kan även behöva grävas upp för att dokumentera eventuella krigsbrott.

Det är även möjligt att begravningsansvarig tillåter att oidentifierade kroppar begravs i markerade gravar under krig om förutsättningarna för att identifiera kropparna saknas. Exempelvis om många människor dör samtidigt eller under en längre tidsperiod. I krig prioriteras inhämtning av sårade framför döda och på grund av stridigheternas karaktär kan det vara svårt att omhänderta döda innan stridshandlingarna har upphört. Oidentifierade kroppar kan bli liggande på öppen mark för att lokaliseras och inhämtas i ett senare skede, när stridigheterna tillfälligt eller permanent har upphört, se röd ruta i Figur 2. I sådana fall får processbeskrivningen en cirkulär karaktär i det att vid exhumering av tillfälliga gravar eller namngivna gravar så startar processen om, se koppling mellan blå rutor och lokalisering, Figur 2.

Avslutande reflektion

Samhällets förmåga att hantera de som dör utgör en viktig funktion för människors sorgearbete. Att få utrymme att sörja den som har dött och att arbeta för social konsolidering efter ett dödsfall är centrala komponenter för att hantera krigets realiteter.[25] Oavsett religion och kultur, finns det strukturer i alla samhällen som utformar och värderar betydelsen av ett värdigt omhändertagande av de som dör.[26] Samhällets förmåga att omhänderta döda kan hjälpa till att skapa känslan av sammanhang och sammanhållning i ett samhälle under krig, vilket är grundläggande för individens försvarsvilja och samhällets sammantagna psykologiska försvar.[27]

Erfarenheter från Ukraina visar på behovet av att kunna ställa om hanteringen av döda för att möta utmaningarna i krig. Detta är även något som beaktas i Försvarsberedningens rapport *Kraftsamling*, som framhåller att planeringen för att omhänderta människor som dör under krig ställer ”högre och förändrade krav” på de aktörer som är involverade jämfört med

25 Kastenbaum och Moreman, *Death, Society, and Human Experience*.

26 Ibid.

27 Ds 2023:34; Noakes, ”Valuing the Dead”.

kraven under fredstid.[28] Men för att kunna planera för omhändertagande behövs en grundläggande förståelse för vilka delar av samhället som blir involverade och hur processen kan se ut. Det finns idag flera lagar och förordningar om krisberedskap i begravningsverksamheten, men det finns ingen sektorsansvarig myndighet som håller samman denna del av beredskapsarbetet. Utifrån vad vi ser i Ukraina är det tydligt att även om hanteringen av döda soldater initialt är en militär fråga, så slussas omhändertagandet av döda igenom en kedja av civila aktörer. Oavsett om det är civila som förolyckas eller soldater som stupar är det samhällets uppgift att lösa de praktiska uppgifterna som relaterar till omhändertagande av döda kroppar.[29]

Elina Elveborg Lindskog är doktor i sociologisk demografi med ett intresse för befolkningsskyddsfrågor i kris och krig.

Peter Bennesved är doktor i idéhistoria med huvudsakligt fokus på befolkningsskyddsfrågor och dess kopplingar till historia, militär strategi och säkerhetspolitik.

Detta memo har tidigare publicerats som ett kapitel i antologin *Det civila försvaret samtid och framtid: Forskning för totalförsvaret från beredskapsbyråkrati till drönarkrig*[30].

28 Ds 2023:34.

29 Enligt Försvarsmaktens handbok är det regioner och kommuner eller civila myndigheter som i första hand ska upprätta uppsamlingsplats, vilket förutsätter god kontakt. I en krigssituation skulle t.ex. även krigsförbanden vara aktörer för att transportera stupade soldater till en uppsamlingsplats. Försvarsmakten, *Handbok. Personaltjänst under höjd beredskap*.

30 Jonsson m.fl. (red.), *Det civila försvarets samtid och framtid.*

Referenser

Ashbridge, Sarah I., Patrick S. Randolph-Quinney, Rob C. Janaway, Shari L. Forbes och Olga Ivshina. ”Environmental Conditions and Bodily Decomposition: Implications for Long Term Management of War Fatalities and the Identification of the Dead during the Ongoing Ukrainian Conflict”. *Forensic Science International: Synergy* 5 (2022): 100284.

Begravningsförordning (1990:1147)

Begravningslag (1990:1144).

Bäckström, Elin. ”UCDP: Rekordmånga väpnade konflikter i världen”. Uppsala universitet, 2024-06-03. https://www.uu.se/nyheter/2024/2024-06-03-ucdp-rekordmanga-vapnade-konflikter-i-varlden.

Ds 2023:34 *Kraftsamling. Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret*. Regeringskansliet, Försvarsdepartementet, 2023.

Elveborg Lindskog, Elina, och Anna Lövström Svedin. *The Care and Disposal of the Dead during War* [kommande].

Försvarsmakten. *Handbok. Personaltjänst under höjd beredskap*. H PERS HB 2018. Försvarsmakten, 2018.

Hoy, William G. *Do funerals matter?* Routledge, 2013.

Jonsson, Daniel K, Peter Bennesved, Ingrid Gustafsson Nordin, Jonas Herkevall, Jenny Ingemarsdotter, Ola Svenonius, Kristina Gavhed, Carl Marklund, Eva Mittermaier (red.). *Det civila försvaret samtid och framtid: Forskning för totalförsvaret från beredskapsbyråkrati till drönarkrig*, FOI-R--5913--SE. Totalförsvarets forskningsinstitut, 2025

Kastenbaum, Robert, och Christopher Moreman. *Death, Society, and Human Experience*. 13:e uppl. Routledge, 2024.

Kolhäger, Elin, Roger Marjavaara och Linda Sandberg. ”Är vi redo för döden? Tillgången på begravningsmark och beredskapsplanering i Sverige”. I *Nyckeln till Svenska kyrkan – en skrift om organisation, verksamhet och ekonomi 2025*. Svenska kyrkan, 2025.

Lyubysh-Kirde, Ivan. ”Ukraine searches for its dead at Russian occupation burial site”. Reuters, 2022-09-17. https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-searches-its-dead-russian-occupation-burial-site-2022-09-17/.

MSB. *Lista med viktiga samhällsfunktioner – Utgångspunkt för att stärka samhällets beredskap*. MSB, 2023.

Noakes, Lucy. ”Valuing the Dead: Death, Burial, and the Body in Second World War Britain”. *Critical Military Studies* 6, nr. 2 (2020): 224–42.

Odell, Anders, Anna Lioufas, Mari Olsén, Karin Mossberg Sonnek, Frej Welander och Andreas Hörnedal. *Russian attacks on the Ukrainian power system*, FOI-R--5596--SE. Totalförsvarets forskningsinstitut, 2024.

Rainsford, Sarah. ”The Search for Ukraine’s Missing – ’No One Could Have Foreseen This Nightmare’”. BBC, 2025-01-25. https://www.bbc.com/news/articles/c74m1l2y7lko.

Råholm, Maj-Britt, Maria Arman och Arne Rehnsfeldt. ”The immediate lived experience of the 2004 tsunami disaster by Swedish tourists”. *Journal of Advanced Nursing 63*, nr. 6 (2008): 597–606. https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2008.04734.x.

SOU 1958:13. *Civilförsvarets organisation. Huvudbetänkande avgivet av 1953 års civilförsvarsutredning*. Inrikesdepartementet, 1958.

SOU 1965:59. *Kyrklig beredskap. Kyrkoberedskapsutredningen, betänkande och förslag 1965*. Ecklesiastikdepartementet, 1965.

SOU 1999:48. *Lära av Estonia. Analysgruppen för granskning av Estoniakatastrofen och dess följder Stockholm 1999. Del 3. Avsnitt 6 En presentation av analysgruppens slutsatser*. Näringsdepartementet, 1999.

SKKF. *Omhändertagandet. En studie av samhällets förmåga att ta hand om väldigt många dödsfall under en kort period*. Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund, 2022.

Statista Research Department. “Number of civilian casualties during the war in Ukraine 2022-2025”. 2025-11-19. https://www.statista.com/statistics/1293492/ukraine-war-casualties/.

Terskih, Eugene. ”Ukraina: ’Bårhusen är fulla med döda’”. *Magasinet Memento*, 2022. https://www.begravningar.se/magasinet-memento/artikel/ukraina-barhusen-ar-fulla-med-doda/.

United Nations, International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance. Hämtad 2026-01-12. https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-all-persons-enforced#:~:text=Article%2024,-1.&text=Each%20victim%20has%20the%20right,fate%20of%20the%20disappeared%20person.

Zavalis, Emmanuel. ”1,6 miljoner fler dödsfall i Europa under covid-19-pandemin”. *Läkartidningen*, 2024-11-11. https://lakartidningen.se/vetenskap/16-miljoner-fler-dodsfall-i-europa-under-covid-19-pandemin/.

FOI
Totalförsvarets forskningsinstitut
SE-164 90 Stockholm

Tel: +46 8 5550 3000
www.foi.se